

quae est essentialis et specifica. Specifica autem differentia cujuslibet motus vel operationis, accipitur penes terminum ad quem. Illud autem ad (1) quod est praedestinatio, non est unius rationis in Christo et in nobis: quia praedestinatio Christi est ad unionem in persona; praedestinatio autem nostra ad unionem per operationem, aut per habitum assimilantem; et haec duae uniones non sunt unius rationis, sed se habent secundum prius et posterius, et perfectum et diminutum; et ideo praedestinatio Christi et nostra non est unius rationis secundum invocationem, sed secundum analogiam.

Et per hoc facile est respondere ad objecta.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod in ipsa praedestinatione duo sunt; unum aeternum, scilicet ipsa Dei operatio; et aliud temporale, scilicet praedestinationis effectus. Praedestinatio ergo nostra quantum ad illud quod est aeternum in ipsa, causam non habet; sed quantum ad effectum potest habere causam, in quantum scilicet ejus effectus producitur mediante aliquibus causis creatis: et secundum hoc praedestinationis nostrae causa efficiens est praedestinatio Christi in quantum ipse est mediator nostrae salutis; et formalis, in quantum in filios Dei ad imaginem ejus praedestinatur, et finalis, in quantum nostra salus in ejus gloriam redundat.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

Expositio textus.

Christum secundum hominem non esse personam, nec aliud. Primum horum conceditur ab omni opinione; secundum autem non, sed a tertia tantum; quia primae duae opiniones dicunt quod secundum quod Christus est homo, est aliquid. Hoc autem negare est error.

Secundum eum multiplicem habet rationem. Ista divisio accipitur ex comparatione replicationis ad subiectum propositionis: quia potest fieri replicatio vel ejus quod antecedit subiectum, et sic notat causam; vel ejus quod sequitur, et sic notat habitum, aut quodcumque aliquid accidens; sed specialiter nominat habitum propter rationem tertiae opinionis: vel ipsius subiecti, et hoc vel quantum

(1) *Al. deest ad.*

DISTINCTIO XI.

Utrum Christus sit creatura, sive creatus, vel factus.

Solet etiam quaeri, utrum debeat simpliciter dici atque concedi, Christum esse factum, vel creatum. Ad quod dici potest, quod hoc simpliciter et absque determinatione minus congruenter dicitur; et si quandoque brevitatis causa simpliciter denuncietur, nunquam tamen simpliciter debet intelligi: quia, ut Augustinus in 4 lib. de Trin. (cap. 12) ait, cum de Christo loquimur, quid, secundum quid, et propter quod dicitur, prudens et diligens ac pius lector intelligere debet. Qui Christum, vel Dei Filium, non esse factum vel creatum, in lib. 1 de Trin. (cap. 6), ostendit, ita inquit: « In principio erat Verbum, et Verbum caro factum est, et omnia per ipsum facta sunt. » Neque dicit omnia nisi quae facta sunt, scilicet omnem creaturam. Unde liquido apparet ipsum factum non esse per quem facta sunt omnia; et si factus non est, creatura non est. Si autem creatura non est, ejusdem cum Patre substantiae est. Omnis enim substantia

ad naturam, et sic exprimit conditionem naturae; vel quantum ad suppositum, et sic notat unitatem personae in Christo.

Ille tamen personae descriptio non est data pro divinis personis. Contra est quod directe ponit cum Boetius in materia ista in lib. de duab. Nat. — Dicendum, quod Magister verum dicit, si capiantur stricte ea quae in divisione ponuntur; sed Boetius large accipit; et hoc patet in 1 lib. dist. 25.

Non autem sic dicitur Filius natura. Dicitur enim Deus natura quasi formaliter; sed dicitur Filius natura, non formaliter, sed quantum ad modum originis, quia per modum naturae procedit.

Christus nunquam fuit filius; nec prius tempore, sicut nos, nec prius natura aut intellectu, sicut Angeli, si in gratia creati sunt.

Christum filium Virginis esse naturae et gratiae. Contra. Natura et gratia ex opposito dividuntur. Ergo quod est per gratiam, non est per naturam. Praeterea, Christus est filius matris, sicut et quilibet alius homo. Sed alii homines non sunt filii matrum suarum per gratiam. Ergo nec Christus.

Dicendum ad primum quod gratia unionis non opponitur contra naturam: quia per eam una persona fit duarum naturarum; et sic quod inest per gratiam unionis, inest per alteram naturam naturaliter.

Ad secundum dicendum, quod Christum, in quantum hominem nasci ex matre, non fuit per gratiam, sed nasci simul Deum et hominem; et hoc fuit per gratiam unionis.

Non talis hic filius. Ergo videtur quod filiatio dicitur aequivoce. — Dicendum, quod non univoce, nec aequivoce, sed analogice, sicut et alia quae dicuntur de Deo et creaturis.

Origine, non adoptione. Hoc dicitur contra Nestorium, qui cum poneret in Christo duas personas, non potuit ponere unionem nisi per gratiam; et sic sequeretur quod persona hominis non sit Filius Dei nisi per gratiam habitualem adoptionis, sicut et nos.

Veritate, vel inoccupatione. Hoc dicitur contra Sabellium, qui posuit distingui personas tantum nominaliter.

Nativitate, non creatione. Et hoc dicitur contra Arium, qui dicebat Filium Dei esse creaturam.

quae Deus non est, creatura est; et quae creatura non est, Deus est. Sed si Filius non ejusdem substantiae est cum Patre, ergo facta substantia est; et si facta substantia est, non omnia per ipsum facta sunt. At omnia per ipsum facta sunt. Facta igitur substantia non est, sed una cum Patre infecta (1) substantia est (2). Item in eodem (lib. et cap.): « Si vel Filium fecit Pater quem non fecit ipse Filius, non omnia per Filium facta sunt. At omnia per Filium facta sunt. Ipse igitur factus non est, ut cum Patre faceret omnia quae facta sunt. » Idem in lib. 83. Questionum (quaest. 68): « Dicitur creatura, quiquid fecit Pater Deus per filium; qui non potest appellari creatura, quoniam per ipsum facta sunt omnia. » Ambrosius in lib. de Fide

(1) *Al. perperam imperfecta.*

(2) *Addit Nicolai:* Vel sicut Augustinus concludit, unius igitur ejusdemque cum Patre substantiae est etc.

(4, cap. 6), ait: « Probamus (1) creaturam non esse Dei Filium. » Audivimus enim in Evangelio (1 Marc. ult. 13), Dominum mandasse discipulis: Praedicate Evangelium universae creaturae. Qui universam creaturam dicit, nullam excipit: et ubi sunt qui creaturam Christum (2) appellant? Nam si creatura esset, sibi mandaret Evangelium praedicari, et subiectus esset vanitati: quia, testante Apostolo (1 Rom. 8), « omnis creatura vanitati subiecta est. Non igitur Christus creatura est, sed Creator, qui docendae creaturae discipulis mandat officium. »

De perfidia et poena Arii (3).

« Arii haec fuisse perfidia legitur, ut Christum creaturam materetur; ideo effusus sunt Arii viscera, atque crepavit medulla, prostratus in faciem, ex quibus Christum negaverat, foeda ora pollutus. » His aliisque pluribus testimoniis instruitur, non debere fateri simpliciter Christum esse factum vel creaturam; sed addita determinatione recte dici potest, ut si deatur: Factus secundum carnem, vel secundum hominem; ut factura humanitati, non Deo attribatur. Et enim ait Ambrosius in lib. 1 de Fide (cap. 9), « Non Deus factus est; sed Deus Dei Filius natus est; postea vero secundum carnem homo factus ex Maria est. Misit enim Deus Filium suum (4) factum ex muliere, factum sub lege (Galat. 4, 4); Filium, inquit, suum, scilicet non unum de multis. Cum dicit, suum, generationis aeternae proprietatem significat. » Postea factum ex muliere asseruit, ut factura non Divinitati, sed assumptioni corporis ascriberetur. Factum igitur ex muliere dicit, propter carnis susceptionem; sub lege,

(1) *Al. superflue additur inquit.*

(2) *Al. Deum.*

(3) *Post haec titulum addit Nicolai:* Idem Ambrosius lib. 1 de Fide, cap. 9.

(4) *Al. deest factum.*

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister, qualiter ea quae sunt dignitatis in humana natura, de Christo possunt vel non possunt dici; hic determinat quomodo de Deo dici possunt ea quae ad defectum naturae humanae pertinent; et dividitur in duas partes: in prima inquit, utrum nomen creaturae quod de humana natura dicitur, de Christo dici possit; in secunda, utrum illi defectus qui consequuntur ipsam, in quantum creatura, vel alio modo ipsi convenire possint, dist. 12, lib. 1: *Post praedicta quaeritur, utrum homo ille coepit esse, vel semper fuerit.* Prima in tres: in prima movet quaestionem; in secunda determinat eam, ibi: *Ad quod potest dici;* in tertia excludit objectiones quae contra solutionem fieri possunt, ibi: *Ergo (1) Christus secundum hominem dicitur creatura, non tamen simpliciter praedicandus est creatura.* Circa primum duo facit: primo determinat propositam quaestionem; secundo confirmat determinationem; et primo quantum ad hoc quod Christus non possit simpliciter dici creatura, ibi: *Qui Christum vel Dei Filium, non esse factum vel creatum, in lib. 1 de Trin. ostendit;* secundo quantum ad hoc quod possit dici creatura cum determinatione, scilicet in quantum est homo, ibi: *Sed addita determinatione recte dici potest.*

(1) *Al. Si igitur.*

« propter (1) observantiam legis. » (2) « Generatio generatio non praedicit, nec caro Divinitati. Deus enim aeternus incarnationis sacramentum suscepit, non dividitur, sed unus est in utroque uno, scilicet Divinitate, et corpore. » Non enim alter ex Patre, alter ex Virgine, sed idem alter ex Patre, aliter ex Virgine: qui factus est secundum naturae susceptionem naturae, non secundum aeternae substantiam ytae: quem legitimus primogenitum et unigenitum; primogenitum, quia nemo ante ipsum; unigenitum, quia nemo post ipsum. « Ex his evidenter traditur, quae intelligentia accipiendum sit, cum dicitur Christus factus vel simpliciter, vel cum additamento, ut factura scilicet, vel creatura, non ad assumptionem Deum, sed ad assumptionem hominem referatur. In Deo autem creatura esse non potest, ut ait Ambrosius in 1 lib. de Trin. (5): « Numquid dicto factus est Christus? Numquid mandato creatus est Christus? Quomodo autem creatura in Deo esse potest? Etenim Deus naturae simplicis est, non conjunctae, atque compositae: cui nihil accidat (4), sed solum quod divinum est, in natura sua habeat. » Etsi ergo Christus secundum hominem dicitur creatura, non tamen Christus simpliciter praedicandus est creatura. Nec ex eo quod Christus secundum hominem dicitur esse creatura, potest quis progredi sic argumentando: Si, secundum quod homo, Christus est creatura: vel rationalis, vel irrationalis; vel quae est Deus, vel non: nitens per hoc probare, Christum esse aliquid non divinum, quia quod ipse est, secundum hominem ipse est. Et ideo si secundum hominem est substantia aliqua non divina, est utique aliquid non divinum. Sed ex tropica locutionibus non est recta argumentationis processio: illa autem locutio tropica est, quia Christus dicitur creatura vel simpliciter, vel cum adjunctione.

(1) *Nicolai (vel per).*

(2) *Nicolai addit de incarnationis dominicae mysterio cap. 8.*

(3) *Editio Veneta an. 1395, ad marginem notat: sive de Fide, cap. 7, circa medium: cui consonant Nicolai.*

(4) *Nicolai (vel accedat).*

QUAESTIO I.

Hic quaeruntur quatuor: 1.º utrum Filius Dei sit creatura; 2.º utrum Christus, vel iste homo, possit dici creatura; 3.º utrum sit creatura, secundum quod homo; 4.º utrum omnia quae humanae naturae conveniunt, de Christo possint praedicari.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Filius Dei sit creatura.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur, quod Filius Dei sit creatura. Eecl. 24, 14: *Ab initio et ante saecula creata sum:* et loquitur de divina sapientia. Sed Filius Dei est Dei sapientia. Ergo ipse est creatura.

2. Praeterea, omne quod est subiectum Deo, vel minus eo, est creatura. Sed Filius Dei est huiusmodi, ut patet Joan. 14, 28: *Pater major me est;* et 1 Corinth. 13, dicitur quod Filius erit subiectus Patri, qui subiecti ei omnia. Ergo Filius Dei est creatura.

3. Praeterea, hoc modo se habent actiones ad invicem, sicut termini actionum. Sed esse, quod est terminus creationis, est prius quaecumque alia forma ad quam terminantur aliae actiones. Ergo creatio est prius omnibus aliis actionibus vel productionibus. Sed posterius semper praesupponit prius. Cum ergo generatio conveniat Filio Dei, secundum quam dicitur natus, videtur quod etiam creatio conveniat ei, ut dicitur creatus.

4. Praeterea, ut probat Avicenna in sua Metaph.,

id cuius essentia est suum esse, est per se necesse esse. Sed quod est huiusmodi, non habet esse ab alio: quia hoc quod est necesse esse absolute, non est propter aliquid aliud, ut etiam dicit Philosophus in 3 Metaph. (text. 6). Ergo id cuius essentia est suum esse, non habet esse ab alio. Sed Filius habet esse ab alio. Ergo non est necesse esse; nec sua essentia est suum esse. Ergo est creatura.

3. Praeterea, omne quod habet causam sui esse, est creatura. Sed Filius habet causam sui esse: quia Pater est causa Filii, ut dicit Chrysostomus, et omnes graeci doctores concedunt. Ergo Filius est creatura.

6. Praeterea, omne quod gignitur, ad hoc gignitur ut sit. Sed quod est, non gignitur ad hoc quod sit, quia iam est. Ergo omne quod gignitur, antequam gignatur non est. Sed omne quod non fuit et postea est, creatum est. Ergo Filius, cum genitus sit, creatus est.

7. Praeterea, omne quod habet aliquid ab alio, in se consideratum non habet illud; et caret illo, si sibi relinquatur. Sed Filius habet esse ab alio. Ergo in se consideratum non habet esse; et si sibi relinquatur, non esset. Sed haec est conditio creaturae, secundum quam dicitur veritabilis in nihilum: quia omnia in nihilum revertentur, nisi ea manus conditoris teneant (1). Ergo Filius est creatura.

Sed contra, nulla creatura est consubstantialis Creatori. Sed Filius est consubstantialis Patri, ut dicitur Joan. 10, 30: *Ego et Pater unum sumus*. Ergo Filius non est creatura.

Praeterea, omnis creatura portatur per potentiam Creatoris. Sed id quod omnia portat non portatur. Ergo id quod omnia portat, non est creatura. Sed hoc est Filius: Hebr. 1, 3: *Portans omnia Verbo virtutis suae*. Ergo Filius non est creatura.

Praeterea, nihil est in Deo quod sit creatura. Sed Filius est in Deo Patre, cum sit Verbum ejus, et omne verbum est in dicente. Ergo Filius non est creatura.

Praeterea, omne quod dicitur per similitudinem, reducit ad id quod proprie dicitur. Sed homines dicuntur filii Dei per assimilationem ad unicum Filium; Roman. 8, 29: *Conformes fieri imaginis Filii sui*. Ergo ipse proprie Filius dicitur. Sed nullus dicitur proprie filius alicujus nisi habeat eandem naturam specie quam habet pater, et vere; ergo Filius est vere Deus. Sed nulla creatura est huiusmodi. Ergo Filius non est creatura.

Solutio. Respondeo dicendum, quod Filius naturaliter a Patre procedit: hoc enim ipsum nomen filiationis demonstrat, si vera filiatione sit: quod oportet maxime esse in illa filiatione et paternitate, ex qua omnis paternitas et filiatione in caelo et in terra nominatur: ad Eph. 5. Maxime enim vera sunt quae sunt causa esse veritatis in aliis, ut dicitur 2 Metaph. (text. 4). Omne autem quod naturaliter procedit ab altero, duo habet. Unum est quod acquiritur ei a quo procedit: quia natura non postponit facere opus suum, nisi sit ex defectu agentis: qui quidem defectus est in eo, quod agens naturaliter non habet perfectam virtutem ad agendum; sicut pueri ad generandum: vel in eo quod agit per transmutationem exterioris materiae, unde effectus non sequitur nisi in fine transmutationis, et sic oportet quod duratione sequatur suam causam

(1) Addit Nicolai (ut Gregorius dicit).

agentem: quae longe sunt a Deo, cuius virtus non augetur, neque materiam ex qua operetur requirit. Restat ergo quod omne quod naturaliter a Deo procedit, coaeternum sit ei; et ita Filius est ab aeterno. Aliud est quod oportet esse in eo quod naturaliter procedit ab altero, quod sit simile ei a quo procedit; quia natura intendit sibi simile producere in quantum potest; unde quod aliquid naturaliter procedens non habeat perfectam similitudinem ejus a quo procedit, contingit vel ex defectu virtutis agentis, sicut in semine in quo debilitatur calor naturalis, unde non sufficit ad generandum masculinum, sed feminam; vel ex defectu materiae, quae non potest recipere totam virtutem agentis, sicut accidit in partibus monstruosis. Haec autem duo a Deo longe sunt, ut dictum est; unde oportet quod hoc quod naturaliter a Deo procedit, perfectam similitudinem ad eum habeat. Perfecta autem similitudo esse non potest ubi non est eadem natura secundum speciem. Natura autem divina non potest esse eadem specie nisi sit eadem numero, cum omnino sit immaterialis. Unde oportet quod Filius qui naturaliter a Deo Patre procedit, habeat eandem numero naturam cum ipso, et per consequens idem esse; et ita omnibus modis ei erit aequalis. Et quia natura et esse Dei Patris nullo modo dependet ad nihil, vel ad non esse, ut scilicet non esse praecedat cum tempore vel natura; ideo nec natura nec esse Filii ad nihil aliquo modo dependet. Ex quo patet quod Filius nullo modo potest esse creatura, neque secundum quod fides de creatione loquitur, secundum quam ponimus quod non esse duratione creaturam processit; nec secundum quod quidam philosophi posuerunt creationem, dicentes illud creati quod esse habet post non esse, non tempore, sed natura: et hoc est cuius esse dependens est ad non esse, quia in se consideratum et sibi relictum non est, cum solum ab altero esse habeat. Sed de hoc in 2 lib., distinet. 2, dictum est plenius.

Ad primum ergo dicendum, quod istud verbum vel intelligitur de sapientia creata, scilicet angelica natura, quae est ante tempora saecularia, etsi non duratione, tamen ordine naturae; vel intelligitur de Filio Dei quantum ad naturam assumptam, quae etsi ante saecula creata non fuerit, fuit tamen ab aeterno praevia erari.

Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus docet in 1 de Trin. (cap. 8), omnia quae minorationem aut subjectionem circa Filium Dei ponere videntur, vel referenda sunt ad naturam assumptam secundum quam minor est Patre, in forma Dei manens aequalis Patri, ut dicitur ad Philip. 2, vel referendum est ad commendationem principii, secundum quod Pater dicitur principium Filii; et secundum hoc dicitur major, quamvis Filius non sit minor, ut dicit Hilarius (9 et 11 de Trin., et contra Arianos de Synodis fidei.)

Ad tertium dicendum, quod secundum Basilium, accipere a Patre Filius habet commune cum omni creatura; sed habere per naturam est sibi proprium; unde processio Filii a Patre in aliquo conventum cum processione quae est in creaturis, communitate analogiae, et in aliquo differt. Convenit quidem in respectu originis, qui est esse ab aliquo; differt autem in hoc quod processio Filii a Patre est per naturam; aliorum autem per voluntatem. Ex hoc sequitur triplex differentia, ut ex dictis

patet. Prima, quod Filius est consubstantialis Patri; secunda, quod est coaeternus; tertia, quod esse suum nullo modo dependet ad nihil: et haec sequitur ex prima. Unde considerandum est, quod omnia nomina vel verba quae important respectum originis absolute, recipiuntur in processionem divinam, sicut *procedit, erit, est ab alio*; illa autem quae important aliquid contrarium tribus praedictis, nullo modo dicuntur, sicut *factus*, quod repugnat consubstantialitati: quia *facere* dicitur proprie secundum operationem quam agens exercet in id quod est extra: et similiter verbum incipiendi repugnat coaeternitati, et similiter verbum creandi importat dependentiam ad non esse. Sed nativitas ad respectum originis absolute addit aliquid magis pertinens ad consubstantialitatem quam ad differentiam substantiae: quia, sicut supra, dist. 8, dictum est, nascitur proprie quod procedit conjunctum ei a quo procedit: et ideo omnia illa quae pertinent ad generationem vivorum, quorum est nasci, dicuntur in processione Filii, sicut *oriri et nasci, gigni et generari*; et haec est causa quare processio Filii potuit habere nomen proprium, non autem processio Spiritus sancti, qui non procedit per modum nascentis. Unde generatio vel nativitas non transmittitur ad divina secundum quod praesupponit creationem, sed secundum quod importat consubstantialitatem.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa sequitur de eo quod est ab alio, habens aliam naturam ab ipso: quia sic naturae ejus quod est ab alio, non debetur esse ex se ipsa; unde ipsa non est suum esse, ut habeat necessitatem essendi ex se. Sed Filius est a Patre, habens eandem numero naturam; unde sicut natura Patris est suum esse, ac per hoc necesse esse; ita et natura Filii: nec ejus esse est aliquo modo dependens ad nihil, sicut nec esse Patris.

Ad quintum dicendum, quod esse Filii non est creatum: unde Filius non habet causam sui esse; nec suum esse habet principium: quamvis enim secundum nos ipse Filius habeat principium a quo est, non tamen causam: quia secundum nos nomen principii importat relationem originis absolute; nomen autem causae importat respectum originis per comparisonem ad esse rei quod a causa procedit: unde terminus a quo, dicitur principium motus, non tamen causa. Sed secundum graecos nomen causae importat simplicem formae originem, sicut nomen principii secundum nos. Et quamvis dicamus Patrem principium Filii, non tamen dicimus Filium principium a Patre; quia nomine principii non utimur nisi in his quae sunt constituta in esse per principium: unde linea non dicitur esse principium puncti, sicut nec motus termini a quo; sed tamen dicitur esse a principio.

Ad sextum dicendum, quod Filius non habuit esse antequam generaretur. Sed quia generatio ejus est aeterna, et esse ejus aeternum est.

Ad septimum dicendum, quod sicut creatura non habet esse nisi a Deo, ita nec Filius habet esse nisi a Patre. Sed in hoc est differentia, quod creatura non est illa relatio secundum quam dicitur esse a Deo, in per quam habet esse; et ideo potest considerari in se, sine respectu ejus ad Deum; et sic invenitur non habens esse. Sed Filius Dei est ipsa relatio secundum quam habet esse a Patre, et ipsa relatio est ipsum esse: et ideo non potest

Filius considerari sine respectu ad Patrem, ut inveniat in se non habens esse, vel potens in nihilum decidere.

ARTICULUS II.

Utrum Christus sit creatura.

(3 p., qu. 16, art. 4; et lib. 4 cont. Gent., cap. 48.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod Christus sit creatura. Leo Papa (1): *Nova et inaudita conventio: Deus qui erat et qui est, fit creatura*. Sed illud quod Deus fit, potest de Christo praedicari. Ergo Christus est creatura. Damascenus etiam dicit de Christo, quod non scandalizabitur ad nomen creaturae.

2. Praeterea, de quocumque praedicatur inferius, et superius. Sed creatura est superius ad hominem. Ergo cum homo praedicetur de Christo, creatura de ipso praedicabitur.

3. Praeterea, omne quod est, vel est creatum vel increatum. Si ergo Christus est homo, vel erit homo creatus vel increatus. Sed non est homo increatus, sicut nec homo aeternus, quia omne increatum est. Ergo est homo creatus: ergo est creatura.

4. Praeterea, id quod convenit parti, transmittitur ad praedicationem totius; sicut homo dicitur crispus propter capillos. Sed humana natura est quasi pars personae compositae, pro qua supponit hoc nomen *Christus*. Ergo cum humana natura sit creatura, *Christus* potest dici creatura.

5. Praeterea, principalior pars hominis Christi est anima quam corpus. Sed ratione corporis quod de Virgine traxit, simpliciter dicitur natus de Virgine. Ergo ratione animae, quae creata est a Deo, debet dici creatura.

6. Praeterea, sicut repugnat nomen creaturae Filio increato; ita repugnat temporaliter nasci aeternaliter nato. Sed tamen dicimus Christum temporaliter natum. Ergo et simpliciter possumus ipsum dicere creaturam.

Sed contra, creatura non potest praedicari de aliquo aeterno. Sed *Christus* supponit suppositum aeternum. Ergo non potest dici creatura.

Praeterea, in Christo nihil creatum est, nisi humana natura. Sed humana natura non praedicatur de Christo. Ergo *Christus* non potest dici creatura.

Praeterea, omnis creatura rationalis est filius Trinitatis per creationem. Sed *Christus* si est creatura, est creatura rationalis. Ergo est filius Trinitatis per creationem: quod supra improbatum est, dist. 4.

Solutio. Respondeo dicendum, quod creatio proprie respicit esse rei: unde dicitur in lib. de Causis (prop. 8), quod esse est per creationem, alia vero per informationem. Esse autem simpliciter et

(1) Nihil tale apud Leonem primum in operibus quae nunc extant, sed sermo 2 in festo Pentecostes, quantum ad creaturae nomen spectat, aequaliter sic loquitur: *Si homo ad imaginem Dei factus in suas honore naturae mansisset, Creator mundi creatura non foret*. Quod autem subiungitur ex Damasceno, quo ad sensum colligi potest vel ex lib. 5 de Fid. orth., cap. 14, vel ex libro de duabus Christi voluntatibus adversus Acephalos, vel ex oratione de imaginibus, ubi tamen expressa verba non occurrunt quae hic notantur (*Ex edit. P. Nicolai*).

per se est suppositi subsistentis; alia vero dicuntur esse, inquantum suppositum in eis subsistit, vel essentialiter, sicut materia et forma, et sic natura ipsa dicitur esse; vel accidentaliter, sicut accidentia dicuntur esse. Esse ergo dictum simpliciter de supposito significat esse personale ipsius; esse vero, secundum quod convenit parti vel accidenti, non dicitur simpliciter de supposito, sed suppositum dicitur esse in eo; unde cum dico: *Christus est*, significatur esse ipsius, non autem esse ipsius naturae, vel accidentis, vel partis. Cum autem fiat unio naturarum in esse suppositi secundum secundam opinionem, esse, secundum quod Christus simpliciter esse dicitur, est esse increatum; unde non potest dici creatura, non tantum ad evitandum errorem Arii, ut quidam dicunt, sed etiam ad vitandum falsitatem. Potest tamen dici, quod aliquid creatum est in Christo, scilicet humana natura; quia esse quavis sit unum, tamen respectum habet ad naturam et ad partes ejus, secundum quas humana natura dicitur esse in Christo, vel partes aut accidentia ejus, ut supra, dist. 6, dictum est. Unde sicut esse aliquo modo ad naturam pertinet, et ad partes et accidentia ejus, ita et creatio.

Ad primum ergo dicendum, quod verba illa intelligenda sunt cum determinatione, ut dicit Magister in littera; quamvis illa determinatio causa brevitate intermittatur.

Ad secundum dicendum, quod creatura non est superius ad hominem: quia creatio magis respicit esse quam naturam. Esse autem non est genus, nec inducitur in significatione alicujus generis, ut dicit Avicenna, cum ea quae sunt in uno genere, non conveniant in uno esse, sed in natura communi. Vel dicendum, quod creatura non est superius ad hominem, significans quid est homo: quia creatio non respicit naturam vel essentiam, nisi mediante actu essendi; qui est primus terminus creationis. Humana autem natura in Christo non habet aliud esse perfectum, quod est esse hypostasis, quam esse divinae personae; et ideo, simpliciter loquendo, creatura dici non potest: quia intelligeretur quod esse perfectum hypostasis Christi per creationem esset acquisitum.

Ad tertium dicendum, quod cum dicitur, *Christus est homo creatus*, locutio est duplex: ex eo quod hoc participium *creatus* potest determinare praedicatum in comparatione ad subjectum, et sic potest esse vera, sicut et ista: *Christus est factus homo*. Si autem determinat absolute praedicatum, tunc est falsa: quia in homine non intelligitur tantum natura, sed suppositum aeternum, cui non convenit esse creatum: quod enim determinat praedicatum in ordine ad subjectum, est determinatio ipsius inquantum est praedicatum; unde oportet quod respiciat praedicatum formaliter: quia termini in praedicatione ponuntur formaliter; determinatio autem quae determinat absolute ponitur circa praedicatum sicut circa subjectum quoddam; unde magis respicit suppositum quam formam. Similiter etiam haec est falsa: *Christus est homo increatus*: quia privatio creationis ponitur circa praedicatum ratione utriusque; et ideo utraque falsa est, nec sibi contradicunt, sed haec est vera: *Christus est homo qui non est creatus sed aeternus ex parte Deitatis*, non tamen aeternus homo, ut aeternitas determinet praedicatum in ordine ad subjectum.

Ad quartum dicendum, quod totum (1) denominatur a proprietate partis, quando illa proprietate nullo modo nata est convenire nisi parti illi, sicut crispitudo capillis, et claudicatio pedi. Sed creatio non tantum naturae, sed etiam personae nata est convenire, et etiam personae et supposito magis proprie; et ideo non potest dici de supposito quod sit creatum, quia natura est creata.

Et per hoc patet solutio ad quintum: quia nasci de matre non est natum convenire supposito hominis, nisi per hoc quod corpus traducit a matre; unde non habet repugnantiam temporaliter nasci ad aeternaliter nasci: quia unum naturam humanam respicit, et alterum divinum: quarum habet unam Christus a Patre aeternaliter, alteram a matre temporaliter. Sed creatum et increatum utrumque potest respicere suppositum ratione esse quod est suppositi.

Unde patet solutio ad sextum.

ARTICULUS III.

Utrum Christus secundum quod homo, sit creatura.
(5 p., qu. 16, art. 10.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod Christus non possit dici creatura secundum quod homo. Quidquid enim praedicatur de altero secundum quod ipsum est, praedicatur de eo simpliciter. Sed quod praedicatur de Christo secundum quod homo, praedicatur de eo secundum quod ipsum est, quia ipse est essentialiter homo. Ergo cum esse creaturam non praedicatur simpliciter, cum potest praedicari de eo secundum quod homo.

2. Praeterea, magis est esse filium adoptivum quam esse creaturam. Sed non potest dici quod Christus, secundum quod homo, sit filius adoptivus. Ergo multo minus potest dici quod, secundum quod homo, sit creatura.

3. Praeterea, secundum quod Magister dicit in littera, haec est tropica locutio: *Christus est creatura*. Ergo si Christus, secundum quod homo, sit creatura, et haec etiam erit impropria, *Christus est homo*, quod est falsum.

4. Praeterea, nihil est creatum in Christo nisi humana natura. Sed haec est falsa: *Christus, secundum quod homo est humana natura*. Ergo et haec: *Christus secundum quod homo, est creatura*.

5. Praeterea, ista se compatiuntur, ut Christus sit homo, et sit Deus. Ergo quod non compatitur secum hoc quod est esse Deum, non potest praedicari de Christo secundum quod homo, sicut hoc quod est erare Divinitate. Sed esse creaturam non compatitur secum hoc quod est esse Deum. Ergo Christus non est creatura, secundum quod homo.

Sed contra, omne quod non est aeternum, est creatum. Sed Christus, secundum quod homo, non est aeternus, sicut nec Deus. Ergo secundum quod homo, est creatura.

Praeterea, omne quod factum est, creatum est. Sed Christus secundum quod homo, est factus. Ergo est creatus secundum quod homo.

Praeterea, omnis conditio alicujus naturae potest praedicari de aliquo secundum nomen significans naturam illam. Sed homo significat naturam humanam, ejus conditio est quod sit creatura.

(1) *Al. deest totum.*

ARTICULUS IV.

Utrum ea quae sunt humanae naturae possint dici de Filio Dei. — (5 p., quaest. 16, art. 4; et Opusc. 2, cap. 7.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur, quod ea quae sunt humanae naturae, non possint dici de Filio Dei. Omnis enim proprietas vel accidens naturae humanae, est quid creatum. Sed Filius Dei non informatur aliquo creato. Ergo non potest praedicari de Filio Dei aliquod accidens humanae naturae.

2. Praeterea, quod proprietates divinae naturae dicuntur de Filio Dei, contingit ex hoc quod Filius Dei est natura divina. Sed Filius Dei non est natura humana. Ergo proprietates humanae naturae non praedicantur de Filio Dei.

3. Praeterea, humanae naturae convenit assumi a Filio Dei, et homini convenit esse unitum. Sed hoc non convenit Filio Dei. Ergo non oportet quod ea quae conveniunt naturae humanae, dicantur de Filio Dei.

4. Praeterea, haec est vera: *Iste homo est praedestinatus*. Sed haec est falsa: *Filius Dei est praedestinatus*. Ergo idem quod prius.

5. Praeterea, omnis proprietas humanae naturae est quid creatum. Sed creatura non praedicatur de Filio Dei. Ergo nec proprietas humanae naturae.

6. Praeterea, ea quae praedicantur de Christo secundum quod homo, non praedicantur de ipso secundum quod Filius Dei. Ergo videtur eadem ratione quod ea quae praedicantur de homine, non praedicantur de Filio Dei.

7. Sed contra, de quocumque praedicatur aliquid, praedicantur de eo omnia consequentia ad ipsum, etiamsi sit praedicatio accidentalitatis; sicut si homo est albus, sequitur quod sit coloratus. Sed homo praedicatur de Deo. Ergo quidquid praedicatur de homine, praedicatur de Filio Dei.

8. Praeterea, quaecumque consequuntur naturam, praedicantur de suppositis naturae illius. Sed Filius Dei est suppositum humanae naturae. Ergo consequentia naturam humanam possunt praedicari de Filio Dei.

9. Praeterea, Christus est persona subsistens in duabus naturis, divina et humana. Sed omnia quae conveniunt divinae naturae, possunt praedicari de Christo. Ergo pari ratione omnia ea quae conveniunt naturae humanae.

10. Praeterea, nihil magis repugnat divinae naturae quam mori. Sed dicitur, quod Filius Dei est mortuus. Ergo et omnia alia possunt dici de Filio Dei quae conveniunt humanae naturae.

Solutio. Respondeo dicendum, quod natura et suppositum naturae in quibusdam differunt re et ratione, sicut in compositis; in quibusdam autem ratione et non re, sicut in divinis. Sed differentia quae est secundum rationem, est differentia oppositionis: quia natura et suppositum habent intentiones oppositas; et ideo ea quae pertinent ad rationem naturae, nullo modo praedicantur de supposito neque in abstracto neque in concreto, neque in divinis neque in humanis; sicut Pater non non dicitur commune tribus, nec Petrus dicitur forma totius. Differentia autem quae est secundum rem, non est oppositionis, sed est sicut prin-

Ergo Christus potest dici creatura secundum quod homo.

Solutio. Respondeo dicendum, quod humana natura se habet ad compositam personam Christi sicut pars; quamvis proprie pars dici non possit, nec proprie persona composita, ut supra, dist. 6, qu. 2, art. 5, dictum est. Pars autem aliquando habet aliquam dispositionem quae nata est convenire toti; aliquando vero aliam quae non est nata convenire toti: sicut albedo quae inest capillis, potest etiam toti convenire: crispitudo autem ita convenit capillis quod nullo modo toti, vel alicui alteri parti. Ergo secundum dispositiones illas quae insunt tantum parti, denominatur totum simpliciter et proprie per dispositionem partis, nullo addito; sicut homo dicitur crispus; sed quantum ad illas dispositiones quae natae sunt parti et toti convenire, non denominatur totum a parte simpliciter, sed addita parte, ut cum dicitur homo albus secundum capillos; nec proprie, sed figurative per sinecdochen. Unde patet quod cum creatio naturae et personae nata sit convenire, sicut et esse; utriusque aliquo modo convenit: non tamen potest dici de Christo, quod sit creatura, quia humana natura creata est, nisi fiat additio, ut si dicitur: *Secundum hominem*, vel *secundum quod homo*; et tunc etiam tropica est et figurativa, ut dicit Magister, sicut et haec: *Aethiops est albus secundum dentem*.

Ad primum ergo dicendum, quod illa ratio procedit in his quae praedicantur proprie et per se; sed haec non est propria praedicatio, ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod esse filium adoptivum, nullo modo natum est convenire nisi personae; et ideo non potest dici filius adoptivus secundum humanam naturam, sicut dicitur creatura: quia creaturae nomen et personae et naturae aptatur.

Ad tertium dicendum, quod quando cum reduplicacione est propria praedicatio, tunc praedicatum per se convenit ei quod replicatur: sicut *Christus, secundum quod homo, est animal*; haec enim est per se et proprie: *Homo est animal*; et ideo simili modo praedicatum et reduplicatio de subiecto praedicatur. Haec autem reduplicatio non est nota per se praedicationis: haec enim non est propria: *Ille homo, scilicet Christus, est creatura*, nec etiam est per se, quia creatura non est superius ad hominem, significans quid est homo, ut dictum est; et ideo non oportet quod si creatura improprie dicitur de Christo, etiam ipse improprie dicitur homo.

Ad quartum dicendum, quod natura humana in abstracto non praedicatur de Christo secundum quod homo; sed conditiones ejus et in concreto possunt de Christo praedicari secundum quod homo, vel proprie vel improprie. Creatura autem in concrecionem dicitur, quia omne creatum est creatura.

Ad quintum dicendum, quod quamvis illud quod convenit parti, aliquo modo possit dici de toto, non tamen oportet ut quod removetur a parte, removeatur a toto; unde quamvis Aethiops secundum dentem habeat albedinem, non potest tamen dici quod sit carens nigredine: quia quod non convenit sibi secundum unam partem, potest sibi convenire secundum aliam; et similiter quamvis Christus sit creatura, secundum quod homo, non tamen potest dici quod, secundum quod homo, careat Divinitate quae sibi completi per aliam naturam.

cipii formalis ad formatum; et ideo quæ secundum rem ad naturam pertinent, possunt prædicari de supposito, sicut natura prædicatur, scilicet in concreto. Quia autem unio facta est in supposito, ut scilicet sit unum et idem suppositum divinæ et humanæ naturæ; ideo de illo supposito possunt prædicari ea quæ consequuntur secundum rem utramque naturam, sicut et ipsæ naturæ de ipso prædicantur: quia enim divina natura prædicatur de Filio Dei in concreto et in abstracto; ideo proprietates ejus possunt utroque modo prædicari de ipso: quia vero humana natura prædicatur in concreto tantum; ideo humanæ naturæ proprietates in concreto tantum prædicantur. Nec differt utrum fiat prædicatio de supposito secundum nomen quod significat divinam naturam, ut Verbum; vel humanam, ut Jesus, vel utrumque, sicut Christus; quia per omnia supponitur idem suppositum: sed tamen hoc suppositum non constituitur per naturam humanam, sed humana natura advenit ei jam ab æterno præexistenti in alia natura. Unde duo singulariter inveniuntur in compositione humanæ naturæ ad istud suppositum, scilicet quod unum ei, et quod se habet ad ipsum per modum partis, secundum quod istud suppositum in duabus naturis subsistit; et ideo a prædicta generalitate excluduntur ea quæ unionem important, et iterum ea quæ nata sunt de se et personæ et naturæ convenire, quæ non possunt prædicari de supposito nisi cum additione, sicut ea quæ sunt partis de toto.

Ad primum ergo dicendum, quod proprietates creatæ dicuntur de Filio Dei, non quasi ipsa persona æterna his informetur, sed quia natura assumpta informatur eis; sicut proprietates quibus informantur partes, prædicantur de toto.

Ad secundum dicendum, quod illa ratio concludit, quod proprietates humanæ naturæ non prædicantur in abstracto de Christo; quod et verum est.

Ad tertium dicendum, quod assumi est de illis quæ unionem important; et ideo non oportet quod dicatur de Filio Dei.

Ad quartum dicendum, quod prædestinatio Christi est respectu unionis; unde prædestinatus includit unionem sicut terminum prædestinationis; et ideo sicut homo unicus dicitur, ita et prædestinatus unicus; non autem Filius Dei. Et præterea prædestinatus includit factionem, ut patet ex prædictis; unde sicut esse factum non dicitur de Filio Dei absolute, ita nec esse prædestinatum.

Ad quintum dicendum, quod sicut humana natura est creatura, et tamen cum prædicetur de Christo in concreto, non sequitur quod Christus

sit creatura; ita etiam non sequitur propter hoc quod proprietates naturæ humanæ in concreto de Christo prædicentur, quod Christus sit creatura.

Ad sextum dicendum, quod ad veritatem propositionis sufficit quod prædicatum conveniat subjectis quocumque modo; sed ad hoc quod propositio sit per se, oportet quod conveniat sibi ratione formæ importatæ per subjectum; unde hæc est vera: *Deus est passus*; non tamen est per se: et quia reduplicatio exigit locutionem per se veram; ideo non est similis ratio de reduplicacionibus et propositionibus quæ sunt sine reduplicacione.

Ad septimum dicendum, quod aliqua consequuntur humanam naturam, non secundum quod prædicatur de Filio Dei; et illa non oportet quod de Christo prædicentur.

Et ex dictis patet solutio ad consequentia.

Expositio textus.

Omnia per ipsum facta sunt. Videtur hoc non esse ad propositum: quia Augustinus intendit de Filio Dei, in quantum est Filius Dei. — Et dicendum, quod quia non est in Christo aliud suppositum nisi persona Filii Dei; ideo sicut de Filio Dei dici non potest quod sit creatura; ita nec de Christo.

Nam si creatura esset, sibi mandaret prædicari Evangelium. Videtur quod hoc non sequatur: quia Angeli, et lapides sunt creaturæ, quibus non est Evangelium prædicandum. — Dicendum, quod intelligitur de creaturis quæ sunt homines, quibus est prædicandum Evangelium, vel ut emundentur, vel ut periciantur, vel ut conserventur. Christus autem homo est.

Vanitati subjecta. Intelligitur de illa vanitate secundum quam omnia in nihil tenderent, nisi manu omnipotentis continerentur.

Non unum de multis. Contra. Rom. 8, 20: *Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* — Et dicendum, quod unus est de multis quantum ad similitudinem filiationis, secundum quod etiam dicitur primogenitus, sed non unum de multis, proprietate nativitatis, secundum quod dicitur unigenitus.

In Deo creatura esse non potest. Contra. Rom. 11, 56: *In ipso sunt omnia.* — Dicendum, quod sunt in ipso creaturæ, non per essentiam, sed sicut in causa, per similitudines ideales, quæ secundum quod in Deo sunt, creaturæ non sunt.

Sed ex tropicis locutionibus non est recta argumentationis processio. Cujus ratio est, quia non sunt simpliciter veræ, sed secundum quid; unde etiam Dionysius dicit in epistola ad Titum, quod symbolica Theologia non est argumentativa.

DISTINCTIO XII.

An homo ille semper fuerit, vel coeperit esse.

Post prædicta quaeritur, utrum homo ille coeperit esse, vel semper fuerit; sicut simpliciter enuntians, Christum, vel Dei Filium, semper fuisse, nec coepisse. De hoc Augustinus dicit ita super Joan. (tract. 106, circa med.): « Habuit aliquid quando Dei Filius quod nondum habuit idem ipse homo » Filius, quia nondum erat homo. « Idem in eodem (tract. 105, circa fin.): « Prius quam mundus esset, nec nos eramus, nec ipse mediator Dei et hominum homo Christus

« Jesus. » Item super Psal. (89, circa med.): « Christus noster, etsi forte homo recens est, tamen est æternus » Deus. Alibi vero legitur quod puer ille creavit stellas; et « Christus dicit (Joan. 8), se esse principium, et esse ante » Abraham. » His ergo auctoritatibus in nullo reluctantes (1) dicimus, hominem illum, in quantum homo est, esse coepisse; et in quantum Verbum est, semper fuisse. Hic enim absque

(1) Al. resultantes.

distinctione non est referenda responsio. Nam et ipse Augustinus hujusmodi utitur distinctione in pluribus locis, dicens, per Christum omnia esse facta in quantum est Verbum; secundum id vero quod homo est, ipsum esse factum, et glorificatum. Si igitur ad personam respiciat, confidenter dicit hominem illum semper fuisse; si vero ad naturam hominis, concedit non coepisse.

Si Deus alium hominem assumere potuerit, vel aliunde quam de genere Adæ.

Solet etiam quaeri, utrum alium hominem, vel aliunde hominem quam de genere illius Adæ, Deus assumere potuerit. Ad quod sane dicit potest, ipsum et aliam animam et aliam carnem potuisse assumere; quia gratia tantum assumpta est anima illa et caro a Verbo Dei. Ut enim ait Augustinus (lib. 15 de Trin., cap. 19), in rebus per tempus ortis illa summa (1) est gratia qua homo in unitate personæ conjunctus est Deo. Potuit igitur Deus aliam animam et aliam carnem assumere, et carnem utique aliunde quam de genere Adæ. Unde Augustinus in lib. 4 de Trin. (cap. 18): « Poterat utique Deus hominem aliunde suscipere, in quo esset mediator Dei et hominum, non de genere illius Adæ » qui peccato suo genus obligavit humanum; sicut ipsum quem « primo creavit, non de genere alicujus creavit. Paterat ergo vel sic, vel alio quo vellet modo, creare unum hominem de quo « vinceretur victor prioris; sed melius judicavit ut de ipso quod victum fuerat genere assumeret hominem (2), per quem hominis vis vinceret inimicum; et tamen ex virginis, cujus conceptum « spiritus, non caro, fides, non libido præventi; nec interit « fuit carnis concupiscentia, qua ceteri concipiuntur, qui originale trahunt peccatum; sed credendo, non concubendo « sancta est fecunda virginitas. » Ex his aperte ostenditur et aliam, et aliunde hominem Deum assumere potuisse.

Si homo ille potuit peccare, vel non esse Deus.

Ideo non immerito quaeritur, utrum homo ille potuerit peccare, vel non esse Deus. Si enim potuit peccare, potuit et damnari. Si potuit damnari, potuit non esse Deus. Ergo si potuit peccare, potuit non esse Deus: quia esse Deum, et posse, aut velle (3) iniquitatem, simul esse nequeunt. Hic di-

(1) Al. sumpta.

(2) Al. et de ipso quod victum fuerat, genere assumere hominem.

(3) Al. et velle. Nicolai: et posse velle.

Divisio textus.

Postquam ostendit Magister quod nomen creaturæ non prædicatur de Christo simpliciter, sed cum determinatione, hic inquiri de defectibus qui consequuntur naturam humanam, secundum quod creatura est; et dividitur in duas partes: primo inquiri de defectu qui communiter consequitur omnem creaturam, scilicet incipere esse; secundo de defectibus qui consequuntur specialiter humanam naturam, ibi: *Solet etiam quaeri, utrum alium hominem, vel aliunde hominem quam de genere illius Adæ, Deus assumere potuerit.* Circa primum tria facit: primo movet questionem; secundo obijcit utramque partem, ibi: *De hoc Augustinus inquit ita;* tertio determinat eam, ibi: *His autem auctoritatibus in nullo reluctantes, dicimus, hominem illum, in quantum homo est, esse coepisse.*

Solet etiam quaeri, utrum alium hominem . . . Deus assumere potuerit. Hic prosequitur de defectibus qui pertinent ad humanam naturam tantum; et dividitur in duas partes: primo inquiri de defectu culpæ; secundo de defectu naturæ, qui est sexus femininus, ibi: *Solet etiam quaeri, quamvis curiose, a nonnullis, si Deus humanam naturam potuit assumere secundum muliebrem sexum.* Hic inquiri de defectu naturæ, qui est sexus femininus; et primo movet questionem; secundo solvit, ibi: *Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in femineo sexu.*

distinctione opus est, utrum de personâ, an de natura agatur. Si enim de persona agitur, manifestum est quia peccare non potuit, nec Deus non esse potuit. Si vero de natura, discutendum est, utrum agatur de ea ut Verbo unita, an de ea tanquam non unita Verbo, et tamen ente; id est an de ea secundum quod fuit unita Verbo, an de ea secundum quod esse potuit, et non unita Verbo. Non est enim ambiguum animam illam entem unitam Verbo, peccare non posse; et est sine ambiguitate verum eandem, si esset et non esset unita (4) Verbo, posse peccare.

Quorundam oppositio, quod potuit etiam unita Deo peccare.

Quidam tamen probare conantur, eam etiam unitam Verbo posse peccare: quia liberum arbitrium habet, et ita potest flecti in utramque partem. Quod frivolum est, cum et Angeli liberum arbitrium habeant, et tamen in gratia a Deo sunt confirmati, ut peccare nequeant: quanto magis ergo ille homo, cui Spiritus sanctus est datus sine mensura? Inducunt quoque auctoritatem ad probandum idem: scriptum est enim in lib. Sapientiae (Ecclesi. 51, 10): « Qui potuit » transgredi, et non est transgressus; facere malum, et non » fecit. » Sed hoc accipiendum est secundum membra, vel partem de capite, partem de membris. De capite: « Non est » transgressus, et non fecit malum; » de membris: « Potuit » transgredi, et facere malum. »

Si Deus potuit assumere hominem in sexu muliebri.

Solet etiam quaeri, quamvis curiose, a nonnullis, si Deus humanam naturam potuit assumere secundum muliebrem sexum. Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in femineo sexu, ut assumpti in virili; sed opportunum atque convenientius factum est ut de femina nasceretur, et virum assumeret; ut ita utriusque sexus liberatio ostenderetur. Unde Augustinus in lib. 85 Questionum (quaest. 11): « Hominis liberatio in utroque sexu debuit apparere. Ergo » quia virum oportebat suscipere, qui sexus honorabilior » est, consequens erat ut femineo sexu liberatio hinc appareret » quod ille vir de femina natus est. Sapientia ergo Dei, » quæ dicitur unigenitus Filius, homine suscepto in utero, » et de utero virginis, liberationem hominis indicavit.

(1) Al. et si esset non unita.

sumere secundum muliebrem sexum. Circa primum duo facit: primo quaerit de defectu culpæ quantum ad originem, scilicet utrum aliunde quam de peccatoribus carnem assumere potuisset; secundo de defectu culpæ quantum ad actum, utrum scilicet peccare potuisset, ibi: *Ideo non immerito quaeritur utrum homo ille potuerit peccare.* Et circa hoc tria facit: primo movet questionem; secundo determinat, ibi: *Hic distinctione opus est;* tertio obijcit contra determinationem, ibi: *Quidam tamen probare conantur eam, etiam unitam Verbo, posse peccare:* et primo obijcit per rationem; secundo per auctoritatem, ibi: *Inducunt quoque auctoritatem ad probandum idem, et utrumque solvit, ut patet in litera.*

Solet etiam quaeri, quamvis curiose, a nonnullis, si Deus humanam naturam potuit assumere secundum muliebrem sexum. Hic inquiri de defectu naturæ, qui est sexus femininus; et primo movet questionem; secundo solvit, ibi: *Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in femineo sexu.*